

det nem, mint ilyent mérlegeli, hanem egyszerűen mint veszedelmet aposztrofálja. Az „átmenet” hosszabb vagy rövidebb állapotában harmónikus világnézetre nem nevelhetünk, mert hiszen a *pedagógiának még az alapfogalmak tisztázására sincs módja.*

Erre azt az ellenvetést teheted: a pedagógiának nincs, de az egyes pedagógusoknak van módja építő munkára. Lehet, hogy így van, de ez is csak azt bizonyítja, hogy a pedagógiai elmélet és a pedagógiai gyakorlat nem egy irányban haladnak. A hivatalos nevelésügy a gazdaságpolitikai rendszer vetülete, más szóval: a mult értékeit őrző társadalmi rend igazolja s aki nem így fogja fel a nevelést az előbb-utóbb szemben találja magát a társadalommal, jobbik esetben, mint jó tanár enyhíti lehetőség szerint a gyakorlati pedagógiai káros hatásait. Mikor az ilyen kivételes pedagógusok arra a pontra jutnak, melyen már a gyakorlati nevelés autonómiájáról lehetne beszélni, akkor már lehetetlenné is válik működésük. Akkor már nem marad más hátra, mint keresni a nexust azokkal, akik *legalább elméletben* felépítik az autonóm pedagógiát.

El kellett ezeket mondanom, Varga Béla, szép könyved olvasása után, mert az megéreztette velem, hogy olyan különbség van a *valódi* és a *kívánatos* pedagógia között, mint a *földi* és *égi* szerelem között. De könyved egyébről is meggyőzött: arról, hogy a jóra fejlődés hitét még a legsötétebb időben sem szabad elveszteni. A gyakorlat kötött, determinált, de a gondolat szabad, (ha ezt éppen a pedagógia determinált-ságánál fogva nem is mondhatjuk el minden ember gondolatáról) és ha már a valódi pedagógia annyi gátlást és erőelfojtást jelent, egyedül a gondolkodó és jobbat akaró emberek néma szövetsége lehet a jobb jövő letéteményese. Kell, hogy a lánc jobban kibővüljön. Kell, hogy többen, nagyon sokan akarjuk a jót: a felszabadult gondolatok lassu és tudatos munkával valósággá építik egyszer a pedagógiai autonómiát. Az elmélet és gyakorlat közt tatóngó űrnek el kell egyszer tűnnie s szép tanulmányod közelebb hozott egy lépéssel a harmonikus szintézishez.

Jegyzet. 1. A Főv. Fed. Szemin. lélektani laboratóriuma Korszerű magyar lélektani és nevelésügyi tanulmányok (1936) c. k.-ben dicsőően emlékszik meg Bécs 1924–27 évi iskolaügyéről, kitűnő anyagbeosztásáról, de hozzáteszi: „Eltekintve világnézeti színétől a legnagyobb érdeklődésre tarthat igényt”. Mintha nem a határozott világnézeti megalapozás döntené el teljes egészében a nevelési munka értékét! — 2. Nagy L.: A magyar közoktatás reformja. Kísérő tanulmányokkal ellátta K. G. Bp. Merkantil. 1934. 48. o.

G Y E R M E K É V E I M B Ő L

Irta: DARVAS JÓZSEF

Nyáron, mikor szünetelt az iskola, az volt a dolgom, hogy legel-tettem kiszámú jószágainkat. Anyámnak szenvedélye volt a jószágnevelés. Tágas udvarunkon mindig szaladgált néhány káráló tyuk, *gágo*-*gó* liba és legalább egy malac, ha akkora is, mint az öklöm. Sokszor nem tudott nekik enni adni, mert elfogyott minden eleség és pénzünk se volt. Ilyenkor sirva hallgatta éhes könyörgésüket és megfogadta, hogy soha nem tart belőlük egy darabot se. Persze a fogadalom csak keserű szó maradt.

Tavasszal, nyáron még csak könnyű volt őket ellátni. A faluszéli árokparton dusan nőtt a fű. Téptünk belőle néhány kosárral és jóllakott

az egész állatállomány. Juliusban érni kezdett az eper és sárga tarlók nyultak már a horizontba. Kihajtottam a libákat, a malacot és eltelve térhetek nyugvóra.

Régi vágya volt anyámnak, hogy hasas kocája legyen.

— Elhajtja az ember a kanhoz s négy hónap mulva már meg is szaporodik — mondogatta mindig. — Csak kis szerencséje legyen az embernek, hatot-hetet is pottyanthat. Esetleg nyolcat is. A kismalacnak mindig jó ára van...

Nem nyugodott, míg egyik malacot addig nevelte, hogy alkalmas lett az anyai hivatás betöltésére. Örömnép volt az a nap, amikor elhajtottuk a kanhoz. Utána néhány napig aggódalmasan figyelte.

— Nem bűg az — ujságolta mindenkinek örömmel. — Megfogta elsőre... A terhes anyát nem őrizhetik olyan féltő gondossággal, mint ő a disznóval tette. Már azt is eltervelgette, hogy a malacok közül ketőt meghagy, szép lassan etetgeti őket, hogy télire legyen hizó. A többieket eladja, mert a pénz is kell.

Igy, ilyen jövőt színező tervek között éledgett.

Egy juliusi reggelen kihajtottam a disznót legeltetni. Szokása szerint végigszaladta az összes árokmenti eperfák alját, hogy fölhabzolja a széltől levert vagy éretten lehullott gyümölcsöt. Ezért nagyon haragudtam rá, mert rövid lábaimmal soha nem értem utol. Mire odaérkeztem a fához, ahol lakmározott, már futott is tovább a következőhöz, én pedig kifulladás, kacskaringós káromkodással utána. Végre nagynehezen megelőztem és fölkapaszzkodtam egy fára, hogy rázzak neki epret. Mezítelen lábszáromon végighasítottak az elszáradt gallyak, rongyos ingemet még cafatosabbá tépték a kiálló, hegyes csontok és bőrrömből is szakítottak hozzá egy darabot, de én kikönnyesedett szemmel, elkeseredetten ráztam az ágakat és hivogató szavakat kiabáltam a disznó felé:

— Ca, ca, koca! Ide te!

Az pár percre megállt a fa alatt, futtából fölkapott néhány szem epret és már szaladt is át a kocsiuton a másik árokpartra. A mohó éhség szédületében észre se vette, hogy éppen akkor robog el az uton veszett csörömpöléssel egy megvasalt parasztszekér. A kerekek csattogásától nem is hallottam a disznó sikítását, csak tót láttam, hogy fetrengve maradt a porban. A kocsis is észrevette a szerencsétlenséget, de nem állt meg, hanem még jobban megcsapkodta a lovakat.

Ugy szíven markolt a rémület, hogy majdnem leestem a fáról. Magam se tudom, hogy értem földet. Odaszaladtam a disznóhoz Keserves sivalkodással csuszkáit ide-oda az ut porában, de nem tudott talpraállni. Hátról folyt belőle a víz, hogy egész sártócsa keletkezett a faránál.

— Mi lesz most? — döbönt belém a rémület.

Ugy éreztem, ronggyá szakadt a horizont és összekuszálódik körülöttem minden. Talán itt a végső ítélet ideje, mert ez után már nem következhetik semmi borzalom Kiszakadt belőlem a sírás, de a szakadó könnyek árja most nem könnyített rajtam.

— Kocám, ~~kis kocám~~ — ~~könyörögtem~~ a disznónak, mintha azt hinném, hogy csak ijeszteni akar. Megfogtam a farkát és vézna karjaimmal elkeseredetten cibáltam fölfelé, hogy talpra állítsam, de hiába.

Céltalan kétségbeeséssel, segítséget keresve néztem szét. A közelben egy lélek se látszott. Főnt kéken ragyogott az ég, körülöttem gabonaérlelő bujasággal izzott a nyár. Az áldott termékenységgű természet végtelen nyugodtsága még csak aláhuzta a bennem kavargó iszo-

nyú tragédiát. Hát lehet itt még élni, mikor mindennek vége?...

A disznót addig noszogattam, míg kétségbeesett sivalkodások között levánszorgott farán csuszva az utról. Néhány percig álldogáltam még mellette, hogy talán csak szörnyű álom az egész és jóleső felébredés lesz a vége. Azután lélekszakadva, kikizökkenő sirással szaladni kezdtem a házunk felé. Más imádságot nem tudtam, csak a Miatyánkot. Annak mondatai szakadoztak most föl a lelkem mélyéről és csukló sirással keveredve tolultak a számra:

— Miatyánk, ki vagy a ~~menyekben...~~

Már csak az iskolában jóságosan emlegetett Istenben bízom, hogy csodát tesz és mire kimegyünk, vidám rőfögéssel szalad elénk a disznó...

Anyám éppen a pitvart söprögette, mikor tántorogva beestem az ajtón. Könnymaszatos, rémült arcomon azonnal látta, hogy valami nagy baj van.

— Mi történt? Mi van veled? — riadt rám.

— A disznó... a kocsi...

Csak nyögdecselni tudtam a szavakat és lábam annyira remegett, hogy majdnem összerogytam. Neki kellett támaszkodnom a falnak.

Anyám eldobta a söprűt és rohant ki az utra. Én utána. Mikor odaértünk, a disznó még mindig ott fetrengett az árokparton. Ült a farán és első lábaira támaszkodva forgott maga körül, akár a kerge birka. Hosszu fejét égre emelte és szinte emberi fájdalommal sirt, könyörgött. Még egy idegennek a szívét is megindították volna ezek a **fájdalmas** hangok. És mi, akik valósággal családtagnak tekintettük?...

Anyám egy ideig némán állt mellette és nézte megtárgult szemekkel. Azután lehajolt hozzá és megsimogatta csunya nagy fejét:

— Fáj, kis **kocám ? Nagyon fáj ?**

Olyan gyűyögő gyengédséggel kérdezte ezt, mint tőlem, mikor az első tapogatózó lépések után végigvágódtam a földön és megütöttem magam. A disznó is megérezte a szavakból feléje sugárzó nagy szeretetet, mert néhány pillanatra abbahagyta a visitást és rőfögve dugta tenyerébe a fejét. Mintha azt mondta volna:

— Csak simogass... ez nagyon jó... ~~már nem fáj annyira...~~

Hozzám egy szót se szólt anyám, pedig remegve vártam a szitkozódó szemrehányásokat. Csak a disznóval törődött, mintha én nem is lettem volna a világon. Egyszerre csak megfordult és szaladni kezdett hazafelé. Nem tudtam, hogy mihez kezdjek. Menni akartam én is. Ez volt hozzám az első szava:

— Maradj!

Olyan végtelen gyűlölettel dobta ezt oda, hogy újra megindultak a könnyeim. És az volt a legszörnyűbb, hogy nem is kérdezett tőlem semmit. Legalább szidna a vigyázatlanságomért. Azt se bántam volna, ha megver, az ostort is oda nyujtottam volna neki, csak oldódna fel már ez a rettentő feszültség. Mi lesz itt?

Hirtelen arra gondoltam, hogy világgá megyek. A nyár világos színeivel lebegő horizontt úgy hívogatott és elcsitulást ígért nagy szomorúságomnak. Mégse mertem menni, csak álltam a disznó mellett és vártam a végzetet.

Anyám nemsokára jött visszafelé. Targoncát tolt és mellette bicegett Veréb Jani bácsi.

A disznót föltették a targoncára és tolták hazafelé. Fölváltva, mert nehéz volt és nem maradt nyugodtan. Otthon bevitték az ólba. Anyám mingyárt vizet adott neki. Mohón és sokat ivott. Belső égés emészthette szegényt.

—Eltörött ennek a gerince — mondta Jani bácsi fejcsóválva, hogy alaposan körülnézegette. — Én azt mondom, kést neki. Mig nem késő.

—Hiszen hasas. Néhány hét múlva malaca lesz — mondta az anyám.

— Ennek ugyan aligha lesz malaca...

—Malaca lesz! Néhány hét múlva malaca lesz — ismételte anyám olyan makacs hangon, hogy Jani bácsi jobbnak látta nem ellenkezni. Köszönt és elkocogott haza.

Én ott ácsorogtam az ól előtt. Nem tudtam elmozdulni, mintha fogott volna valami titokzatos erő. Anyám bent foglalatzkodott a disznóval. A fájdalmas nyögéseken keresztül csak rövid félmondatok szűrődtek a fülemhez:

— Itt fáj **kis jóságom**?... Ugye **meggyógyulsz**?... Lesz kismalacod... Legalább hat kismalacod... Szoptatod őket...

Egyszerre csak vijjogó kiáltás szakadt ki az ól ajtaján:

— Elvetél... **jaj, elvetél**...

Hogy meglátott engem, egy pillanatra meghökkent, mint idegen testbe ütköző ló, majd fölkapta az ólkerítéshez támasztott lapátot és azzal rohant felém:

— Tönkretettél, te átkozott!... Agyonütlek, te **nyomorult**!

— Oda az én **szép disznóm**... **Semmit** sem lehet rád bízni?... Csak kárt tudsz csinálni? Agyonverlek!...

Ezt olyan vészes komolysággal mondta, hogy semmi kétségem nem lehetett: Valóban megteszi, ha elér. Futni kezdtem a Jani bácsiék udvarát elválasztó kerítés felé. A rémület megsokszorozta az erőmet és néhány pillanat alatt átvetettem magam a rozoga deszkapalánkon. A következő pillanatban már nagyot dörrent a fához csapódó lapát...

Hogy tul voltam a veszélyen, a rémület görcsös sirásban oldódott föl. Jani bácsi éppen kint ült az udvaron, süttette magát a nappal. Odaszaladtam hozzá és remegve furtam fejem az ölébe.

— Mi az? Mi a baj? — kérdezte tőlem jóságosan és tenyerével csillapítóan végigsimított a fejemen.

— Anyám... agyon akart **ütni**... — nyögtem ki **nagy mehezen** a csukló zokogás közül.

— Ugyan hová gondolsz? **Nemi tesz ő olyat**...

— A lapátot... utánam is vágta...

Jani bácsi kicsit hallgatott, azután csendesen azt mondta:

— Nagyon odáig van szegény... Csak ez az egy disznója volt... Tik meg hárman vagytok...

Estig náluk maradtam. Akkor kézen fogott és átvezetett hozzánk. Anyám éppen a tyukok körül foglalatzkodott.

— Hazahoztam a fiát — mondta neki Jani bácsi. — Halálra ijesztette ezt a szegény gyereket.

Anyám rámnézett, de nem szólt semmit. És egész este nem szólt hozzám, csak lefekvés előtt adott egy darab kenyeret, de azt is szó nélkül. Mikor lefeküdtem, sokáig nem mertem elaludni. Attól féltem, hogy éjjel odalopózik az ágyamhoz és álmomban megfojt.

Néhány nap alatt azért megbékült velem, de ettől az időtől kezdve valami kis idegesség szakadt közénk. A disznót soha nem emlegette többé és én se próbáltam előtte magyarázkodni. Mintha mindketten elfelejtettük volna. És mégis: ez a nap örökre közénk furakodott.

Ugyhiszem, ekkor lettem lélekben felnőtt...